

POLİTİK OLAYLARIN KADIN MODASINA TEMATİK YANSIMALARI ÜZERİNE BİR ANALİZ

Emine KOCA ¹, Gözde DAĞLAR²

ÖZ

1900-1910 yılları arasında yaşanan politik olayların oluşturduğu trendler ve kadın modasına tematik yansımalarının incelenmesinin amaçlandığı bu nitel araştırmada; etki alanı güçlü olarak görülen üç politik olay araştırma kapsamına alınarak, doküman inceleme yöntemi ile incelenmiştir. 1900 Boxer Ayaklanması, 1905 Japon –Rus Savaşı ve 1905- Rus Devrimi ile ilgili kaynaklar ve döneme ait kadın modası görselleri sistematik biçimde analiz edilerek, birbirine benzeyen veriler bir kavram ve tema altında toplanmıştır. Politik olayların kadın modasına yansımaları; silüet, renk, aksesuar ve kullanılan malzeme olmak üzere 4 alt temada incelenmiştir. Elde edilen veriler görsellerle desteklenerek, her olaya ait tablolarda sunulmuş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; politik olayların moda trendleri üzerinde kısa veya uzun dönemde (makro ve mikro) belirlenmiş alt temalarda etki gösterdiği ve dönem trendlerinin oluşmasında önemli etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Moda, trend, tema, kadın, politik olay.

Koca, Emine ve Dağlar, Gözde.. “Politik Olayların Kadın Modasına Tematik Yansımaları Üzerine Bir Analiz”. *Idil* 6.29 (2017): 349-366.

Koca, E. ve Dağlar, G. Politik Olayların Kadın Modasına Tematik Yansımaları Üzerine Bir Analiz. *Idil*, 6 (29), (2017):349-366.

¹ Doç. Dr.Gazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü, kocaemine(at)gmail.com

² Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Moda Tasarım Anabilim Dalı, Yüksek Lisans öğrencisi, daglargozde.gazi(at)gmail.com.tr

Bu çalışma “20. Yüzyılda Yaşanan Toplumsal Olayların Oluşturduğu Trendler ve Kadın Modasına Tematik Yansımalarının İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezinin küçük bir bölümünden alıntılanmıştır.

AN ANALYSIS ON THEMATIC REFLECTIONS OF POLITICAL EVENTS TO WOMEN'S FASHION

Abstract

This qualitative research aimed at examining thematic reflections on women's fashion of political events occurring between 1900 and 1910 employed the document examination method and included three political events with powerful effect fields. Sources concerning the 1900 Boxer Rebellion, the 1905 Russo-Japanese War and the 1905 Russian Revolution and visual images of women's fashion of the time were systematically analyzed, and similar data were collected together under one concept and theme. Reflections of political events on women's fashion were examined under four main themes, silhouette, decoration, fabric and design. The data obtained are shown in tables for each, supported by visual images, and then interpreted. The research findings show that political events exhibited effects on fashion trends in sub-themes determined in the short or long term (macro and micro) and had important impacts on the determination of period trends.

Keywords: Fashion, trend, women, thema, political event

1. GİRİŞ

Gelişim ve modernleşme yolunda yeniye özendirerek büyük kitleleri etkisi altına alan moda, kaynağını toplumdan alan sosyal bir olgudur. Toplumu derinden etkileyen her olay, toplumsal yaşamı etkilediği ölçüde modayı da etkilemiş, toplumsal yapıda olduğu gibi modada da köklü değişimlere sebep olmuştur. Benthall ve Polhemus (1975:31) çalışmalarında, toplumsal değişimlerin moda tarafından trend ve silüetteki değişimle yansıtıldığını vurgulayarak, modanın toplumdan ne derece etkilendiğini “sosyal vücudun formu, fiziksel vücudun formu tarafından yansıtılır ve bunun terside olabilir” sözleriyle ifade etmiş ve bir bakıma modanın toplumun aynası olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Bir önceki yüzyıl sonunda gerçekleşen birçok gelişme, 20. yüzyılın dünya çapında tüm insanlığı derinden etkileyecek ve insanlığın gelişim sürecini değiştirebilecek kadar etkili, yeniliklerle dolu, modernlikte büyük adımların atıldığı bir değişim çağı olmasını sağlamıştır. Bilimsel gelişmeler, teknolojik icatlar, iletişim, ulaşım ve haberleşmedeki yaygınlık, sanayileşme, ekonomideki büyük adımlar vb. birçok gelişmeler yeni yüzyılın değişen çehresini yansıtırken, bireylerin beklentilerinin ve yaşam alışkanlıklarının da değişmesine neden olmuştur. Bu yüzyıl, değişen dünya düzeni içerisinde kendilerine yeni rol ve hedefler bulmaya odaklanan, değişim ve gelişime ayak uydurmak, güç ve hâkimiyet kurmak isteyen büyük devletlerin yarattığı kanlı savaşların, çatışma, işgal ve direnişlerin yaşandığı dönem olarak tarihe geçmiştir. Kazananı düşünülmezsizin büyük kayıplara sebep olan bu olaylar, toplumları derinden etkilediği gibi, yarattığı trendlerle köklerini ve yaşam kaynağını toplumdan alarak şekillenen dönem modalarını da aynı ölçüde etkisi altına almıştır. Bu nedenle; birçok ülkede farklı siyasi olayların yaşandığı 1900-1910 yılları arasında, tüm dünya çapında etkisi hissedilen üç politik olayın, Boxer Ayaklanması (1900), Japon- Rus Savaşı (1905) ve Rus Devrimi’nin (1905) dönemin kadın modasını yönlendirdiğini söylemek mümkündür. Fogg’un (2014:215), 20. yüzyılın ilk on yılında Batı modasının gözünü Doğuya çevirdiğini ve dans kostümlerinden, sıradan kadınların gündelik giyim tarzlarına kadar son derece oryantalist bir görsel dilin özümsemeye başladığını belirtmesi, bu söylemi destekler nitelikte olup, çalışmanın önemini de ortaya koymaktadır.

Simmel’e (1957: 541) göre; “moda bir taklit şeklidir, doğal olarak sosyal uyum ve dengeyi de taklit eden bir formdur, fakat paradoksal bir biçimde zamandan zamana ve bir sosyal sınıftan diğerine farklılaştığı için sürekli değişim içindedir”. Yarattığı etki ile aynı coğrafyadaki pek çok ülkenin sosyal dokusunu şekillendiren politik olayların, modadaki bu değişimin en önemli faktörlerinden biri olduğu, olaylar incelendiğinde açıkça görülebilmektedir. Günümüz moda anlayışında da aynı etkinin gözlemlendiği,

toplumda farkındalık yaratmak ve duyarlılık oluşturmak amacıyla, politik pek çok olayın belirli temalar altında moda eğilimlerini oluşturduğu görülmektedir.

Karşılıklı olarak toplumla etkileşim içerisinde olan modaya toplumsal değişimin sembolü olarak bakılabilmektedir (Hann ve Ogle, 1989: 209). Toplum içerisinde yapılan ve konumlanan moda olgusunun etkileri ve etkilendiği durumları iyi anlamak ve bu etkilerle şekillenen kadın silüeti hakkında doğru yorumlar yapabilmek adına, öncelikle modanın içerisinde yaşam bulduğu toplumu ve toplumsal değişimin ne olduğunu iyi kavramak gerekmektedir. Özellikle toplumsal olaylardan yola çıkarak, koleksiyonları ile duyarlılık yaratmayı amaçlayan tasarımcıların, geçmişte yaşanan politik gelişmelerin moda üzerine yansımalarını analiz etmeleri, yaratıcılıklarını geliştirmek ve esin kaynağı oluşturmak açısından önem taşımaktadır.

1900- 1910 yılları arasında yaşanan politik olayların oluşturduğu trendler ve kadın modasına tematik yansımalarının incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada; günümüz moda anlayışının başlangıcı olarak bilinen 20. yüzyılın ilk 10 yıllık döneminde yaşanan politik olaylar ele alınarak analiz edilmiştir.

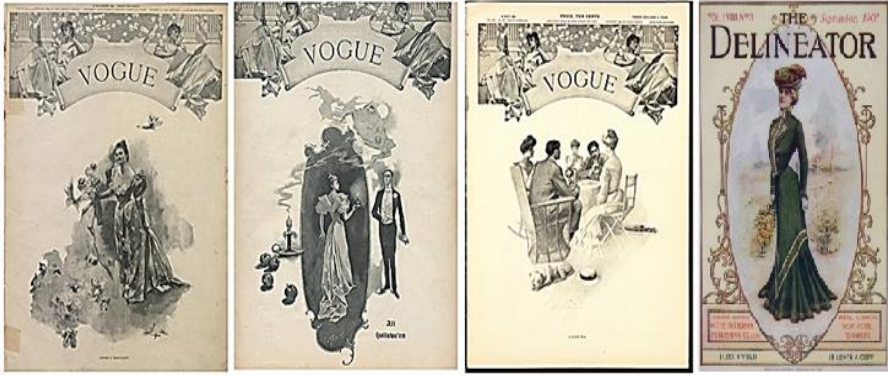
2. YÖNTEM

1900-1910 yılları arasında yaşanan politik olayların oluşturduğu trendler ve kadın modasına tematik yansımalarının incelenmesinin amaçlandığı bu nitel araştırmada; etki alanı güçlü olarak görülen üç politik olay araştırma kapsamına alınarak, doküman inceleme yöntemi ile incelenmiştir. Boxer Ayaklanması (1900), Japon –Rus Savaşı (1905) ve Rus Devrimi (1905) ile ilgili kaynaklar ve döneme ait kadın modası görselleri sistematik biçimde analiz edilerek, birbirine benzeyen veriler bir kavram ve tema altında toplanmıştır. Politik olayların kadın modasına yansımaları silüet, renk, aksesuar ve kullanılan malzeme, kumaş, motif ve desen açısından 4 alt temada incelenmiş, elde edilen veriler görsellerle desteklenerek her olaya ait tablolarda sunulmuş yorumlanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Günümüzde ki anlamıyla moda kavramının başlangıcı olarak kabul edilen, 20. yüzyılın ilk on yılını da kapsayan Güzel Çağ olarak bilinen “La Belle Epoque” (yak. 1890-1914) dönemi; modadan, mimariye, sanata her alanda etkinin görüldüğü bir dönem olmuştur. Bu dönem Avrupa’da yaygın ve uzun süreli bir özgürlük, ekonomik büyüme ve bilimsel ilerleme dönemi olduğu için, iş dışındaki faaliyetlerde yeni moda tarzları benimsenmiş, Art Nouveau tasarımlarla moda sanatı taklit etmiş ve dönemin karakteristik özelliği olarak kadın sülieti uzamıştır (Fogg, 2014: 196-197). Güzel çağ olarak adlandırılan bu dönemin dönem giysi modası üzerindeki güçlü etkisi, 20. yüzyılda kadın silüetindeki değişimin aniden olamayacağı, bir önceki yüzyılın izlerinin bir süre daha görüleceğinin kanıtı olarak görülebilir. Belge niteliğinde ulaşılabilir

kaynaklardan biri olarak görülen Vogue dergisinin bu döneme ait sayılarındaki kapak görselleri bu görüşü doğrular niteliktedir.

Resim 1. Vogue dergisi 1892, 1893 ve 1903 Nisan sayısı ve 1901 Delineatör dergisi Eylül kapağı ([http1](http://))

Resim 1’de görüldüğü gibi, 1800’lü yılların sonlarında hüküm süren Viktoryen döneminin izleri, 1900’lerin başlarındaki kadın modasında güçlü şekilde hissedilmektedir. 19. yüzyıl sonunda giyilen tayyörlerin kullanımı devam etmiş, saçlar ise yine aynı dönemin izlerini taşıyan kabarık, dalgalı ve serbest biçim de toplanmış, abartılı şapkalarla tamamlanmıştır (Watson, 2007: 18). Viktoryen dönemi kronolin ve sıkı bellerle tanımlanırken, Belle Epoque döneminde yeni “S” biçimli, önü düz ve uzun silüetlere eğilim görülmüştür. Yüzyılın başlarında kadınlar için oy hakkı hareketi giysilerin sorgulanmasını da sağlayarak, kas-iskelet sistemi problemlerine yol açtığı tartışmalarıyla “S” biçimli korseler yerini rahat iç giysilere bırakmıştır. Dönemin moda olan çay saati elbiselerinde Uzak Doğu’nun bol kesimli rahat giyim tarzının yer bulmasında dönemin politik gelişmelerin önemli rolü olmuştur.

3.1. Boxer Ayaklanması (1900) Moda ve Trendlere Yansıması

Yüzyılın başında, Batı’nın Çin üzerindeki ekonomik ve siyasi etkisine karşı çıkan bir hareket olan “Boxer Ayaklanması”, dünya’da birçok dengeyi etkileyen olaylardan biri olarak görülmektedir. Boxer’ler önderliğinde yabancı ülkelerin egemenliğine karşı 1899 yılında başlatılan bu hareket, Çin’i sömürgeleştirmek için bir ittifak oluşturan devletlerin (Japonya, Rusya, Birleşik Krallık, Fransa, ABD, Almanya,

İtalya, Avusturya-Macaristan) Çin'e ağır yaptırımlar uygulaması ile 1901 yılında sonlanmıştır (Wasserstrom, 2011: 60-61). Ayaklanmayı bastırmak için Batılı devletler, Pekin başta olmak üzere şehirlere yaptığı işgaller neticesinde Çin'in kültürel zenginliklerini ülkelere taşımış, Uzak Doğu'dan getirilen ürünlerin etkisiyle dönem trendlerinde Asya kültürüne ait öğelere sıklıkla rastlanmıştır.

Resim 2. Geleneksel Çin giysisi ve Paul Poiret'nin (1905) ceket tasarımı (http 2)

Yaşanan siyasal olayların modaya yansıması, özellikle o dönemin önde gelen sanatçılarından bu olaylardan esinlenerek hazırladığı özgün koleksiyonlar ile gerçekleştirilmiştir. Boxer Ayaklanması ile moda dünyasında esen Uzak Doğu rüzgârları, ünlü tasarımcı Paul Poiret'in kimono tarzı kesime sahip, asimetrik kapamalı, bitki motifleri ile süslenmiş tasarımlarında açıkça görülmektedir. Çin geleneksel giyiminin en önemli tasarım öğesi olan kimono kollu, tek taraftan düğme ve birit kapamalı giysiler, günlük giyimden çay partilerine kadar farklı zaman dilimlerinde kullanılarak dönem kadın modasında etkin olmuştur.

Resim 3. Geleneksel kimonolardan esinlenerek hazırlanmış tasarımlar

a,b,c: 1900'lu yıllarda Boxer Ayaklanması etkisiyle dönem modasına yansıyan Asya temalı elbiseler (http 3)

1904 yılına ait Ladies Home Journal dergisinin kapağı: (http 4)

1905: Kimono kollu elbise (http 5)

Döneme ait görsel kaynaklarda görülen rengârenk çiçekli, dökümlü, bol kumaşların kullanıldığı, geniş yüzeylerde sayısız manzara resimlerinin yer aldığı birçok giysi tasarımı, uzak Doğu esintilerinin dönemin modasını şekillendirdiğini göstermektedir. Özellikle renkli çiçekler arasında değişik kuş figürleri, kültürün simgesi olan ve kutsal sayılan dragon desenli giysiler yine Asya kültürünün vazgeçilmez motifleri arasında yer almaktadır. Bedeni sıkıca saran korselerle yaratılmış “S” silüet formundan sonra, kadın bedeninin rahatladığı bu bol formun köklü bir değişim olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo1. Boxer Ayaklanması'nın Moda ve Trendlere Yansıması

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİNGESİ SİLÜET
1900 BOXER AYAKLANMASI'NIN MODA TRENDLERİNE YANSIMASI	Silüet	• Bol düz silüet • Uzun etek boyu • Kimono stili bol, uzun ve yırtmaçlı kollar • Tek tarafta kullanılan binti ve düğmenin kullanıldığı asimetrik kapamalar • O ve V yaka formu • Oryantalist etki		
	Renk	• Doğada yer alan canlı renkler • Özellikle Asya kültüründe yer alan tapınaklarda da sıkça kullanılan kırmızı • Altın ve gümüş efektli tonlar • Haki yeşil, yağ yeşili • Kızıl rengi • Pembe ve tonları • Sarı • Mürdüm		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	• Dökümlü ve ipek, saten vb. kumaşlar • Doğa temelli çiçek, bitki ve kuş motiflerinden oluşan desenler, Asya kültürüne kutsal sayılan dragon ve Çin bulutlu desenleri • Kol, etek ucu ve kapama kenarlarında geniş bantlarla süslemeler		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	• Çin stili şapkalar		

Tablo 1'de Boxer ayaklanması'nın dönemin kadın modasında oluşturduğu trendler incelendiğinde; silüet, renk, kullanılan malzeme ve giysi tamamlayıcılarında Çin giyinme kültürünün etkileri bariz şekilde görülmektedir. Bol beden ve kimono kol formu, asimetrik ve birtitli kapama biçimi, doğa ve hayvan figürlü kumaşlar ve Çin tarzı şapkalar dönemin moda trendleri olarak görülmekle birlikte, dönemin sosyal yaşamının modası haline gelen çay partilerine katılan belirli bir toplumsal kesim tarafından benimsenerek, geniş kitlelere yaygınlaşmaması nedeniyle, bu eğilimler mikro trendler olarak görülmektedir. İnsanların alışkanlık haline gelmiş tutum ve davranışlarından vazgeçmelerinin kolay olmadığı dikkate alındığında, alışılmış giyim biçimlerinde kısa sürelerde keskin değişiklikler yapmalarının da beklenen bir durum olmadığı ve trendlerin benimsenme düzeyinin de bu tutumdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Sonrasında gelişen Japon - Rus Savaşının yarattığı etki ile bu trendlerin daha görünür ve halk tarafından benimsenir hale gelmesi, bir siyasal olayın oluşturduğu mikro düzeydeki trendin, bir başka olayla nasıl makro trend haline dönüştüğüne örnek olarak gösterilebilir.

3.2. Rus- Japon Savaşı'nın (1905) Moda ve Trendlere Yansımaları

Boxer ayaklanması'nın ardından toplumu ve özelliklede modayı etkileyen diğer bir siyasal olay ise 1904-1905 yılları arasında gerçekleşen Rus-Japon Savaşı olmuştur. Modern çağlarda ilk defa bir Asya gücünün bir Avrupa gücüne karşı galibiyet kazandığı

bir askeri çatışma olarak bahsedilen Rus –Japon Savaşından Japonya’nın güçlü bir devlet çıkarak yükselişi, her alanda olduğu gibi modayı da etkilemiştir. 19. yüzyılın sonlarında başlayıp 20. yüzyılın ilk yarısında da devam eden uzak doğudaki siyasi gelişmeler, tüm dünyanın ilgisini bu bölge üzerinde yoğunlaştırmıştır. Bu durumun, dönem modasını şekillendiren Uzak Doğu trendlerinin uzun süreli olmasını sağladığı ve bu gün herkesin bildiği bu tarzın temellerini attığı söylenebilir. Dönemin moda dergilerinin kapaklarında Japon kültürünün biçim, renk ve motiflerinin yanı sıra Rus kültürüyle özdeşleşen kürk ve kalpaklarla savaşın giysi modasına yansımaları açıkça görülebilmektedir.

Resim 4. Rus-Japon Savaşı sonrası Vogue dergisi kapaklarından örnekler (<http> 6)

Resim 4’deki görseller incelendiğinde; Japon-Rus Savaşının dönemin ünlü tasarımcılarının birçoğunu etkilediği ve hem Japon, hem de Rus kültüründen esinlendikleri koleksiyonlar hazırlayarak dönemin modasını yönlendirdikleri söylenebilir. Japonya’ya özgü geleneksel öğelerin yanında, Rus kültürü ile özdeşleşen kürk ve başlıklar dönemin moda giysilerinde ön plana çıkan özellikler olmuştur. Savaşın yarattığı trendlerin modayı yönlendirmesinin savaştan sonra uzun zaman devam ettiği, tasarımcıların giysilerinde açıkça gözlenebilmektedir. Rus sanatçı Erte’nin geleneksel Japon kimonosuyla benzer özellikleri taşıyan, yerlere kadar uzanan bol dökümlü, kol uçlarında püskülleri olan tasarımı, bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Resim 5).

Resim 5. 18.yüzyıl Japon geleneksel giysisi ve Erte tasarımı 1915 (http 7)

19. yüzyılın son dönemlerinde öğleden sonra moda olan çay partilerinde giyilen ve çay giysileri olarak adlandırılan giysiler bu dönemde de varlığını sürdürmüştür. Genellikle korseyle giyilen bel ve bedeni sıkıca saran, kabarık uzun etekli çay giysilerinin, bu dönemde korsesiz giyilen, rahat, kimono biçiminde giysilere dönüşmesi, Japon kültür öğelerinin trend olarak modaya yansımalarıdır.

Tablo2. Japon -Rus Savaşı'nın (1905) Moda ve Trendlere Yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET	
1905 JAPON – RUS SAVAŞI' NIN ETKİLERİNİN MODA TRENDLERİNE YANSIMALARI	Silüet	• Vücut hatlarının belirsizleştiği diüsilüet • Yerlere kadar uzanan bol ve dokülmü manto, elbiseler. • Maksii boydüz kesim yer yer etek ucunda idüyük verimii etek modelleri • Asimetrik tasarlanmı bir ucu yerlere kadar uzanan kimono kol • İnli ve etekucu büzdürülmü kimono tarzı giyimler • Japon tarzı kruzave kapamalar			
	Renk	• Kırmızı • Siyah • Mavi • Lacivert • Yeşil • Açıkcahve • Pembe tonları • Mor ve toprak tonları			
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	• Kumaş: • Desen, motif: Biti ve doğa desenleri • Süsleme: Kordon ile giyim üzerine süsleme, kol ve ön kapamada püskül			
	Giysi Tamaılayıcıları ve Aksesuarlar	• Hayran baş, ayakk ve kuyruklardan yer aldığ şallar • Tüy veya kıvrık malzeme ile süslenmiş şapkalar • Manon			

yansımaları, alt temaların tümünde yoğun biçimde görülmektedir. Aynı coğrafyada, birbirine yakın iki kültürün içinde yer aldığı peş peşe gerçekleşen iki siyasi olay, Çin ve Japon kültürel öğelerini modayı yönlendiren trendler haline getirmiş ve modayı etkileme sürecini uzatarak makro trendlere dönüşmesine yol açmıştır. Bu dönemde Rus kültürü ile özdeşleşmiş unsurların da mikro trend olarak kadın modasında görüldüğü ve aynı yıl gerçekleşen Rus Devrimi'nin bu trendlerin güçlenmesine yol açtığı söylenebilir.

3.3. Rus Devrimi'nin (1905) Moda ve Trendlere Yansımaları

1917 Devriminin adeta bir provası olarak görülen 1905 Rus Devrimi, kendi toprakları üzerindeki etkisinin yanı sıra sınırlarını aşarak tüm Asya'yı da harekete geçirmiş, sosyal karmaşanın bulunduğu İran, Çin, Osmanlı ve Hindistan'da geniş bir etkiye sahip olmuştur (Acar, 2008: 79; Saygılı, 2012:5). Rus Devrimi kendi içindeki etkilerinin yanı sıra birçok ülkede de devrimleri tetiklemiş ve birçok noktada öncü rol oynamıştır. Bu denli büyük ve yaygın etkiye sahip devrim, dönem modasında zaten var olan Rus esintilerinin daha yoğun olarak görülmesine yol açmış, devrimin oluşturduğu trendler uzun yıllar moda dergilerinin kapaklarında döneminin giysilerini şekillendirmeye devam etmiş ve modanın tarihi sürecinde makro trendler olarak yerini almıştır.

Resim 6. Rus ve Uzak Doğu etkisinin görüldüğü moda dergilerinin kapakları (<http> 8)

Dönemin belirli moda ve kadın dergilerinin kapaklarının yanı sıra iç sayfalarında da dikkat çeken ön önemli özelliğin, Rus, Japon ve Çin ile özdeşleşmiş öğelerin

vurgulandığı moda giysiler olduğu Resim 6’da görülmektedir. Bu dönemde giysi formu, başlıklar, yaka, etek ve kol uçlarında kullanılan kürklerle Rus kültürel öğelerinin vurgulandığı giysilerin yanı sıra, kumaş rengi, deseni, biçim özellikleri ve yelpaze, şemsiye gibi giysi tamamlayıcıları ile de Çin ve Japon öğeleri ön plana çıkmıştır. Japon ve Rus etkisinin trendlerle kadın modasına yön vermesi ve bu durumun iki ülke ile ilişkili siyasi gelişmelerin olduğu yıllarla paralel olarak ve sonrasında uzun yıllar devam etmesi, siyasi olayların trend oluşturmadaki rolünü açıkça ortaya koymaktadır.

Resim 7. Fransız “Gazettedu Bon Ton” dergisinin farklı yıllardaki sayfalarından moda üzerindeki Çin, Japon, Rus etkilerinden örnekler (http 9)

1905 Devrimi ile önceleri statü ve sınıf sembolü olarak kabul edilen kürk kullanımı moda giyimlerde yaygınlaşmış, özellikle geleneksel Rus giyimini andıran, çok düğmeli, kürklerle süslenmiş, ikili takımlar tek parça giysilerin yerini almış, önde gelen moda içerikli dergiler ve gazetelerde, sokaklarda, günün her saatinde ve her yerde bu düğmeli şık takımlar sıkça kullanılmıştır. Dönem dergilerinin arşivleri incelendiğinde, 1920li yıllarda bile bu trendlerin etkisi gözlenebilmektedir. Resim 7’deki Fransız “Gazette du Bon Ton” dergisinin üç farklı yıla ait görselleri, siyasi gelişmelerin modada yarattığı makro trendlere örnek olarak gösterilebileceği gibi, ardından gelen 1917 Devrim’inin trendlerin makro düzeye ulaşmasında önemli etken olduğunu da dikkate almak gerekmektedir.

Resim 8. De Gracieuse moda dergisi (1910) ve giysilerde kürk kullanımı ([http 10](http://10))

Resim 8 incelendiğinde; askeri üniformayı andıran düğmeleriyle ceket ve mantolar dikkat çekerken, düğmelerin biritlerle kapanmasının Çin ve Japon öğelerini yansıtmaması, süsleme ve giysi tamamlayıcılarının kürk ağırlıklı olması, şapkaların bazılarının ise kalpak görünümü modadaki Rus etkileri olarak yorumlanmaktadır. Bu dönem periyodunda, özellikle sokak giysilerinde, sadece süs ve aksesuar olarak değil, tümü kürkten yapılmış giysilere de sıklıkla rastlanılmaktadır. Ayrıca kürkleri kullanılan hayvanların baş, ayak ve kuyruklarının da kullanıldığı şık takımlar moda gündeminde trend olarak yerini almıştır.

Resim 9. At yarışı izleyen ve gezintiye çıkan kadınların Asya Kültürünü yansıtan giysileri (1910'lu yıllar) ([http11](http://11))

Resim 9'da görülen, biçim olarak kimonoya benzeyen sokak giysisinin kol ve etek uçlarının büzgülerle toplanması, kültürel öğelerin moda giysilerde yarattığı görsel farklılık olarak görülmekle birlikte, politik olayların aktörü olan ülke kültürünün modayı şekillendirmede ne derece etkin olduğu da söylenebilir. Fotoğrafta geleneksel bir giyim formunun modayı nasıl etkilediği ve modanın da modern şapka ve eldivenleri ile geleneksel bir formu nasıl modern biçime dönüştürdüğü açık şekilde görülebilmektedir.

Boxer Ayaklanması ile başlayan ve dönem modasını şekillendiren Uzak Doğu trendlerinin gelişen toplumsal olayların etkisi ile gündemdeki yerini koruması, tasarımcıların konu üzerinde daha da yoğunlaşmasına yol açmıştır. Ayrıca Doğu'nun egzotizminden etkilenen ve Doğu ile Batıyı harmanlayan tasarımcıların Çin sanatını benimseyerek Çin seramiklerini kopyaladıkları, Çin'de özel olarak ipek kumaşlar ürettirdikleri ve bu dönemde Çin ipeğinin yaygın kullanılan kumaş türü olduğu bilinmektedir. Modayı yönlendiren önemli tasarımcılardan biri olan Paul Poiret uzun yıllar Çin, Japon, Rus kültüründen esinlenerek tasarımlar hazırlamış ve bazı tasarımlarında bu üç ülkenin kültürel öğelerini başarılı bir şekilde bir arada kullanarak dönemin moda trendlerini oluşturmuştur.

Resim 10. Asya kültürünün etkisinin görüldüğü Dönem tasarımcıların giysi örnekleri (<http>12-13)

Charles Frederick Worth, Paul Poiret, Mariano Fortuny ve Lanvin gibi dönemin önemli haute couture ustalarının tasarımlarında uzun yıllar Asya kültürünün izleri makro trendler olarak yer almıştır. 1910-1920 yılları arasındaki uzun periyotta kadın modasında kimono kol formu, asimetrik ve biritli kapama biçimi ile Çin-Japon, kürk kullanımı, yaka ve beden formu ile Rus etkilerinin çağrıştırdığını söylemek mümkündür.

Sadece giysilere özgü özellikler değil Asya kültürüne özgü mimari özellikler de tasarımcılara esin kaynağı olmuş ve trend olarak dönem modasını şekillendirmiştir. Fransız tasarımcı Etienne Drian'ın tasarımları bu duruma örnek oluşturmaktadır.

Resim 11. Fransız tasarımcı Etienne Drian'ın Naja Çin tapınağından esinlenerek tasarladığı balo giysisi (Kindersley, 2013:244)

Drian'ın 1914 yılında hazırladığı giysinin katlı formunda siluet olarak Çin tapınağından esinlendiği açıkça görülmekle birlikte, altına giyilen etek ve kısa, bol pantolonda kullanılan renkler ve desenler de bu etkiyi güçlü hale getirmiştir.

Tablo 3. Rus Devriminin (1905) Moda ve Trendlere Yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1905 RUS DEVİRİMİNİN MODA TRENDLERİNE YANSIMALARI	Siluet	- Vücut hatlarının belirsizleştiği düz silüet. - Küçük kollarla geniş yaka ve manşetler - Bel hatında küçük topraklı bol giysiler - Ayakkabıların aza olma görüldüğü uzun etek boyları - Askeri uniformaya andan benzeri düğmeli dış giysiler		
	Renk	- Kırmızı - Siyah - Mavi - Lacivert - Yeşil - Açık kahve - Pembe tonları - Mor ve toprak tonları		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	- Kumaş: kadife, saten, ipek vb. kumaşlar - Desen, motif: Kandi renginden kordon işlemi		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarları	- Manşon - Tüy ve ipek malzemeyle süslenmiş papiller - Küçük etek ve gal		

Tablo 3 incelendiğinde, Rus Devrimi'nin zaten var olan kadın modasındaki Rus kültürünün öğelerini daha görünür ve kalıcı kılarak, Çin-Japon kültürünün etkisini

azalttığı söylenebilir. Dönemin önde gelen tasarımcılarının giysilerinin yanı sıra devrimin oluşturduğu trendlerin yönlendirdiği kadın modası, uzun yıllar halk tarafından benimsenerek yaygınlaşması nedeniyle, “makro trendler” olarak görülmektedir.

4. SONUÇ

1900-1910 yılları arasında yaşanan politik olayların oluşturduğu trendler ve kadın modasına tematik yansımalarının incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada; Çin’deki Boxer Ayaklanması, Rus-Japon Savaşı ve Rus Devriminin aynı coğrafya üzerinde olmasının, dikkati Asya’ya yoğunlaştırdığı ve siyasi gelişmelerin oluşturduğu trendlerin moda üzerindeki etkisinin, olayların gündemde kalma süresiyle paralellik gösterdiği belirlenmiştir.

Boxer Ayaklanması ile Çin kültürel öğeleri kadın modasında trend olarak yerini almış olmasına rağmen, dönemin sosyal yaşamının modası haline gelen çay partilerine katılan belirli bir toplumsal kesim tarafından benimsendiği için, etki düzeyinin mikro düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Peş peşe gerçekleşen iki siyasi olay olan Boxer Ayaklanması ve Japon- Rus Savaşı, birbirine benzer birçok biçimsel özelliği olan Çin ve Japon kültürel öğelerinin modayı etkileme sürecini uzatarak makro trend özelliğine dönüştürmekle birlikte, bu dönemde Rus kültürü ile özdeşleşmiş unsurlarında mikro trend olarak kadın modasında etkisini sürdürdüğü gözlenmiştir. Rus devrimi ile birlikte etkisini güçlendirerek makro düzeye ulaşan bu trendler, ardından gelen ikinci büyük devrimle daha etkili hale gelerek, uzun yıllar kadın modasını şekillendirmeye devam etmiş ve bir sonraki siyasi gelişmeye kadar büyük kitleleri peşinden sürüklemiştir.

KAYNAKLAR

ACAR, Kezban.1905 Rus Devrimi'nin Genel Bir Değerlendirmesi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Divan Disiplinler Arası Çalışma Dergisi, 13. 24, 2008

BENTHALL, Jonathan. , POLHEMUS, Ted. The Body As A Medium Of Expression, İngiltere: Allen Lane, 31, 1975

FOGG, Marnie. Modanın Tüm Öyküsü, (Çev. Emre Çözgü) , İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2014

HANN, M. A. ve Ogle C. Moda Sürekli Bir Değişim Süreci , (Çev. Güngör. Başer). (Yayın Yeri Yok): Tekstil ve Makine Dergisi, 3. 17, 1989

KİNDERSLEY, Dorling. Moda [Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi]. (Çev. Duygu. Özen), Ankara: Kaknüs Yayınları, 2013

SİMMEL, George. Fashion, TheAmerican: Journal of Sosyology. 62. 6, 1957

SAYGILI, Hasip. 1905 Rus Devriminin Osmanlı İmparatorluğuna Etkileri, Yayınlanmış

Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 5, 2012

WATSON, Linda .Moda 'ya Yön Verenler, İstanbul: Güncel Yayıncılık, 2007

WASSERSTROM, Jeffrey. 21.Yüzyılda Çin, (Çev: Hür Güldü), İstanbul: İletişim Yayınları, 2011

Elektronik Kaynaklar :

http 1:(<http://www.condenaststore.com/-st/1900-s-Vogue-Covers-Prints-> (10. 01.2016)
(http://www.zazzle.co.uk/vintage_fashion_magazine_cover_from_1901, (01.01.16)

http 2:<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search>, (31.8.2015,) <http://www.beaussant-lefevre.com/html/fiche.jsp?id=292604>, (29.10.2016)

http3:<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/110754?img=1>,(24.06.2015)

http 4: <https://www.flickr.com/photos/somethingtosee>, (13.23.1.16)

http5: <http://thekimonogallery.tumblr.com/post/57442269214/yorkeantiquetextiles-gabrielle-ray-in-kimono>, (06.10.2015)
<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/81500?rpp=20&pg=4&ft=gown&deptids=8&when=A.D.%2B1900-present&pos=72&imgNo=2&tabName=object-information>, (24.06.2015)

http 6: <http://www.condenaststore.com/-st/1900-s-Vogue-Covers-Prints>, (23.1.2016)

http7: a. <http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/88999?rpp=60&pg4&ao=on&ft=costume+institute&when=A.D.+1600-1800&pos=191>, (06.10.2015)
b. https://www.vintagetextile.com/gallery_edwardian.htm, (06.10.2015)

http 8: 1905: http://www.thekellycollection.org/a_moor, (11.04.2016)

1909: <https://www.google.com.tr/search?q=harper%27s+bazaar+covers>, (11.04.2016)

1912,1913: <http://soyouthinkyoucansee.tumblr.com/post/38493786090/christmas-vogue-cover>, (11.04.2016)

http 9: <http://www.mfa.org/collections/object/la-s%C3%A9ance-de-portrait-robe-dapr%C3%A8s-midi-de-worth-plate-14-from-gazette-du-bon-ton>-(15.01.2016)

http 10: <https://www.flickr.com/photos/91406973@N05/8340625130/sizes/l/in/photostream> (01.12.16)
<http://bnspyrd.deviantart.com/art/VintageElegantLadyPk5-11-346181173>, (01.12.16)

http 11: <http://mashable.com/2014/11/13/paris-fashion-longchamp-races>, 24.06.15,14:41
<https://songbook1.wordpress.com/fx/1910-1919-selected-standards-and-hits/> (16.12.2015)

http 12: <http://www.metmuseum.org/exhibitions/view?pos=1&rpp=6&pg=1&exhibitionId>, (02.02.2015)

http 13: Jeanne Lanvin: <http://www.cornettesaintcyr.com/html/fiche.jsp?id=3225490&np> , (09.01.2016)

Charles F. Worth: <http://www.mfa.org/collections/object/womans-evening-coat-128089>, (09.01.2016)

Mariano Fortuny: <http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-> (09.01.2016)